

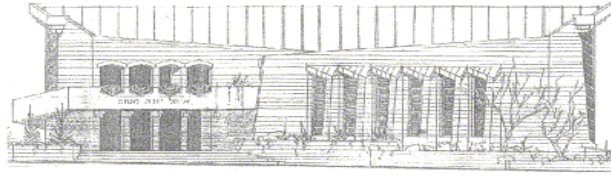
Ohel Yonah Menachem

Synagogue &
Community Center

Rabbi David Spektor

דוא"ל:

vaad@ohelyonah.com

אוהל יונה מנחם

בית כנסת
ומרכז קהילתי

הרב דוד ספקטור

אתר אינטרנט:

www.ohelyonah.com

תפילת הדרך ותאונות-דרכים

שו"ת עם הרב דוד אברהם ספקטור

שאלה

אני מבקשת לשאול בעניין תפילת הדרך: שמעתי את המנהג לומר תפילת הדרך רק לאחר שעוברים כבדת דרך מסוימת (לא ידוע לי עד כמה) ושמעתי שהסיבה היא שכל עוד אדם נמצא בקרבת העיר הרי שיתכן שמסיבה כלשהי הוא יבטל את הנסיעה ויחזור למקומו, וכדי למנוע ברכה לבטלה תקנו כך. עוד שמעתי על מנהג שלא אומרים תפילת הדרך על יציאה לדרך קצרה יחסית (לא ידוע לי כמה ק"מ נחשב קצר. בעבר הבנתי שאפילו מבית שמש לירושלים נחשב קצר), ולכן מתחת לאורך דרך מסוים אומרים תפילת הדרך בלא שם ומלכות.

שאלותי הן:

מהו המנהג המדויק והקילומטראז' המדויק שלפיו אומרים כך או אחרת (הן בעניין מתי מתחילים לומר תפילת הדרך והן בעניין מהו אורך הדרך שממנו והלאה אומרים תפילה בשם ומלכות)?

השאלה החשובה יותר מבחינתי – עושה רושם שכללים מסוג זה אינם מתאימים כלל למציאות ימינו. עובדה היא כי בהיותי צעירה למדו אותי להוסיף בתפילת הדרך, לאחר המילים "ותצילנו מכף כל אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך" את המילים "ומתאונות בדרכים" ואחר כך "ומכל מיני פורענויות המתרגשות ובאות לעולם" וגו'. אם אינני טועה כך היה נהוג כבר בימים שהייתי בבית ספר וכך נהגנו לומר בעת שיצאנו לטיולים. דהיינו, התאימו את התפילה למציאות ימינו, שבה חלק מהחששות הנמצאות בגרסה המוקדמת של התפילה כבר לא ממש קיימים, ולעומת זאת נתווסף הקושי המצוי ביותר היום של תאונות בדרכים.

משום מציאות זאת נראה כי נכון לעבור בימינו לומר את תפילת הדרך בהקדם האפשרי (אם לא בתוך העיר אז מיד ביציאה ממנה), ובמיוחד שהסטיסטיקה אומרת שתאונות רבות קורות ליד הבית, וכן כי יש לומר את התפילה בשם ומלכות לכל מרחק שהוא, משום שתאונות הן הסכנה המוחשית ביותר היום, ואין מגבילות עצמן למרחקים מסוימים.

הייתי מרחיקה לכת יותר ואומרת: הצורך לומר תפילת הדרך מיד ביציאה מהעיר ובכל מרחק נסיעה נראה לי כל כך חשוב שאני מתקשה לדמיין לנהוג בצורה אחרת. אני מתקשה לדמיין פסיקה מעין "אם את נוסעת מבית שמש לצובה אין להגיד תפילת הדרך בשם ומלכות". ומה ישמור עלי אז בדרך?

תשובה

נפסק בשולחן ערוך אורח חיים סימן קי, סעיף ז: "אומר אותה (תפילת הדרך) אחר שהחזיק בדרך ואין לאומרה, אלא אם כן יש לו לילך פרסה (4 ק"מ), אבל פחות מפרסה לא יחתום בברוך ולכתחילה יאמר אותה בפרסה ראשונה." המרחק מרמת בית-שמש לזכריה הוא 5.7 ק"מ (יותר מפרסה) ולפי זה מי שנוסע מבית-שמש בכביש 38 לזכריה צריך מיד ביציאה מ(רמת) בית-שמש לומר תפילת הדרך בברכה. אמנם המרחק מבית-שמש (היציאה הצפונית ליד ביג) עד מושב נחם הוא 2.9 ק"מ (פחות מפרסה) ואז יש לומר תפילת הדרך בלי ברכה, כנפסק כאן בשולחן ערוך: "פחות מפרסה לא יחתום בברוך". אבל כבר פסק בזה במשנה ברורה סימן קי ס"ק ל: "שפחות מפרסה (4 ק"מ) בקרוב לעיר אינו מקום סכנה מן הסתם, אם לא שמוחק לן באותו מקום שהוא מקום סכנה אז יש לברך תפילת הדרך בכל גווי (בכל אופן)". אכן קטע הכביש 38 מבית-שמש עד נחם הוא "מוחק לן באותו מקום שהוא מקום סכנה", כיון שהוא חלק 337 ק"מ קטעי כבישים מסוכנים, "כבישים אדומים". לכן מיד ביציאה הצפונית מבית-שמש בכיוון נחם יש לומר תפילת הדרך בברכה, גם אם מסלול הנסיעה הוא פחות מ-4 ק"מ. וכפי שכותב שם בהמשך המשנה ברורה: "יש להיזהר לכתחילה תיכף כשמתחיל לנסוע לברך ברכת תפילת הדרך". ולדעת ה"ט"ז ס"ק ז: "יכול לומר אותה אפילו בעיר קודם שיוצא לדרך".

לאור תאונות הדרכים הקטלניות שהיו לאחרונה בבית-שמש ובסביבתה יש להקפיד מאד על תפילת הדרך. יהי רצון שיתקיים בנו: ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע וְיִשְׁמַר אֶת נַפְשְׁךָ. ה' יִשְׁמַר צִאתְךָ וּבֹאֶתְךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.